
Pensiile pentru condiții speciale de muncă - de la lege la practică

Lector univ.dr. Ana CARP (karp_ana@yahoo.com)
Universitatea „Artifex” din București

Abstract

In legislația asigurărilor sociale a ultimilor 20 de ani, legiuitorul a intervenit deseori pentru a compensa munca depusă și contribuțiile majorate aduse în sistemul public de pensii cu majorări și pensii adecvate contribuțiilor.

In acest articol aduc în discuție și analiză modalitatea de aplicare și de neaplicare a dispozițiilor Legii nr.221/2018, care se referă la recalcularea pensiilor pentru persoanele pensionate înainte de 1 ianuarie 2011 și în perioada 1 ianuarie 2011-1 octombrie 2018.

Articolul tratează o serie de aspecte deoarece în practică au apărut situații în care dispozițiilor legale li se dau diferite interpretări, o mare parte orientate spre defavorizarea beneficiarilor drepturilor de pensie. Prin prisma experienței profesionale în domeniul asigurărilor sociale formulez în acest articol puncte de vedere și argumente logice întemeiate pe dispozițiile legale aplicabile în domeniul asigurărilor sociale.

Problemele se pun pentru persoanele care au beneficiat de stagii complete de cotizare de 20 ani/25 ani, câștigate de regulă prin hotărâri judecătorești, pentru care a fost de fapt emisă legea.

Chiar dacă ne referim la dispoziții legale aplicabile de la 1 octombrie 2018, problemele pe care le tratez sunt de actualitate, întrucât în instanțele de judecată ajung numeroase litigii având ca obiect contestație la recalculare sau obligația de a face.

Cea mai mare problemă însă este vehicularea ideii că unor categorii de pensionari nu le-ar fi aplicabile aceste dispoziții legale.

Key words: *pensii, condiții speciale de muncă, Legea nr.221/2018, stagii derogatorii, asigurări sociale, recalculări, aviație, mineri, siderurgiști, sentință*

INTRODUCERE

Acordarea beneficiilor pentru grupe și condiții superioare de muncă la pensie a făcut obiectul unor reglementări succesive în legislația asigurărilor sociale.

Dacă pentru persoanele care se pensionează în baza Legii nr.263/2010 lucrurile par a fi corect înțelese și aplicate, persoanele ale căror drepturi de

pensie au fost stabilite în baza Legii nr.3/1977 ori a Legii nr.19/2000, după caz, sunt obligate de multe ori să se adreseze instanțelor de judecată pentru acordarea majorării punctajelor pentru grupe și condiții speciale de muncă.

În legislația asigurărilor sociale a ultimilor 20 de ani, legiuitorul a intervenit deseori pentru a compensa munca depusă și contribuțiile majorate aduse în sistemul public de pensii cu majorări și pensii adecvate contribuțiilor. Astfel, în anii 2008, 2011, 2013, 2015 și 2018, în scopul majorării cuantumului pensiilor pentru activitatea prestată în grupe/condiții superioare de muncă au fost emise acte normative și dispoziții legale care au completat legislația actuală.

De referință sunt dispozițiile legale din anii 2008, 2015 și 2018:

- Oug nr.100/2008 și Legea nr.218/2008
- Legea nr.192/2015
- Legea nr.221/2018.

În practică au apărut situații în care acestor dispoziții legale li se dau interpretări diferite, care sunt orientate spre defavorizarea beneficiarilor drepturilor de pensie. În fapt, aceste interpretări izvorăsc din faptul că în realitate s-au conturat următoarele tipologii:

- Persoane ale cărei drepturi de pensie au fost stabilite prin utilizarea stagiilor complete de cotizare
- Persoane care au beneficiat de stagii complete de cotizare mai mici decât stagiile standard de cotizare (de regulă 20 ani, 25 ani, după caz).

Așa numitele „stagii derogatorii” complete de cotizare au fost posibile și legale datorită reglementărilor diferite pentru prestarea activității în grupe și condiții superioare de muncă. Stagiile complete de cotizare au fost dobândite în mare parte prin hotărâri judecătorești.

LITERATURA DE SPECIALITATE

În literatura de specialitate, asigurările sociale și aspecte privind pensiile din sistemul public și din sistemul privat au fost abordate de o serie de autori.

Intrucât articolul evidențiază probleme actuale am trecut în revistă o serie de autori care au abordat aceste aspecte.

Mitruț, Anghelache, Carp, Dinu (2012) au ilustrat câteva aspecte privind beneficiile din sistemul public de pensii.

Carp (2012) a efectuat analiza corelației dintre acumulare și distribuire în sistemul asigurărilor sociale din România și din țări reprezentative din Europa și din lume.

Tendențele în evoluția sistemului de pensii privat din România a făcut obiectul studiului autorilor Anghelache, Manole, Carp, Sacală (2016).

Anghelache, Carp (2016) au abordat problema contribuțiilor voluntare în sistemul de securitate socială, opinie achiesată de legiuitor care a creat ulterior cadrul completării contribuțiilor la asigurărilor sociale și a cumpărării vechimii în muncă.

Carp (2019) a prezentat probleme actuale ale pensiilor de asigurări sociale de stat, explicând modalitatea de aplicare a dispozițiilor Legii nr.192/2015 și a Legii nr.221/2018.

METODOLOGIE, DATE, REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru realizarea temei propuse am abordat o serie de aspecte, pe mărimea problemelor apărute în practică.

Aspectele la care mă refer sunt grupate pe probleme și cazuri. Argumentele pe care le vehiculează unii „practicieni”, altele decât cele precizate în dispozițiile legale, sunt orientate pentru inducerea ideii că o categorie de pensionari care au lucrat în grupa I și/sau condiții speciale de muncă se exclud de la acordarea majorărilor pentru grupele superioare de muncă, adică de la aplicarea dispozițiilor Legii nr.221/2018.

Dacă în anul 2015¹ prin Legea nr. **192/2015** pentru completarea Legii nr. **263/2010** s-a introdus art. 169¹ în scopul acordării acestor beneficii, ulterior legiuitorul a modificat această dispoziție legală astfel încât formula de calcul de aplicat să nu aducă în fapt nici un beneficiu pensionarului.

Conform acestei dispoziții legale „(1) Pensionarii sistemului public de pensii ale căror drepturi de pensie au fost stabilite potrivit legislației anterioare datei de 1 ianuarie 2011, care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa I și/sau grupa a II-a de muncă potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, respectiv activități în locuri de muncă încadrate în condiții deosebite și/sau condiții speciale, potrivit legii, beneficiază de o creștere a punctajelor anuale realizate în aceste perioade, după cum urmează:

a) cu 50% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa I de muncă sau în locuri de muncă încadrate în condiții speciale;

b) cu 25% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa a II-a de muncă sau în locuri de muncă încadrate în condiții deosebite.”

Subliniez, că așa cum se reține din text, această dispoziție legală era aplicabilă pensionarilor ale căror drepturi de pensie s-au deschis anterior datei de 1 ianuarie 2011 și care nu au beneficiat de majorarea punctajelor

1. Carp, A. (2019) - Balanța dintre Bugetul de stat și Bugetul asigurărilor sociale privind sursele de finanțare ale pensiilor, *Romanian Statistical Review Supplement*, no.2/2019 pages 153-168

anuale pentru grupa I și II de muncă în baza OUG nr.10/2008, Oug 209/2008, a Legii nr. **218/2008** și dispozițiilor art. 78² din Legea nr. **19/2000**, precum și de prevederile art.169 din prezenta lege, precum și de **majorarea punctajului pentru perioadele realizate în condiții speciale** de muncă realizate după data de 1 aprilie 2001.

În concluzie, această lege se aplica tuturor persoanelor pensionate în baza Legii nr.3/1977 ori a Legii nr.19/2000, după caz, care nu au beneficiat de majorarea punctajelor anuale cu 50% (25%), după caz.

Secretul formulei de calcul era acela că prin recalculare se utilizau stagii complete mai mari sau cel mult egale cu stagiile complete de cotizare precedente, astfel că **matematic** nu puteau să rezulte punctaje medii anuale favorabile beneficiarilor.

În anul 2018, intenția legiuitorului a fost aceea ca prin aplicarea Legii nr.221/2018, pentru toate persoanele încadrate în grupa I și/sau condiții speciale de muncă să le fie acordate beneficiile promise încă din anul 2015. Acest lucru se realizează pe două paliere:

- Prin majorarea punctajelor cu 50% (grupa I , condiții speciale)
- Prin utilizarea stagiilor complete de cotizare specifice condițiilor speciale de muncă

Dacă la nivelul emitenților deciziilor de pensie pot exista justificări prin prisma volumului mare de activitate, a existenței dosarelor cu numeroase recalculări, revizuiți și hotărâri judecătorești succesive de aplicat, a softurilor care sunt adaptate din mers, la nivelul contestațiilor în instanțele de judecată nu pot exista motive reale de respingere a aplicării legii, decât prin prisma înțelegerii dispozițiilor legale succesive și ale celor actuale.

Intrucât cea mai expusă categorie este a pensionarilor ale căror drepturi s-au deschis în baza Legii nr.3/1977, am aprofundat legislația aplicabilă acestor persoane, demers pe care îl prezint în continuare.

Pensiile stabilite în baza Legii nr.3/1977 au devenit pensii în înțelesul Legii nr.19/2000 și au fost supuse recalculării prin Oug nr.4/2005.

La recalcularea pensiilor stabilite în baza Legii nr.3/1977, stagiile complete de cotizare sunt considerate stagiile prevăzute la art.8, respectiv 30 de ani pentru bărbați și 25 de ani pentru femei.

Posibilitatea de a beneficia de stagii complete de cotizare mai mici decât stagiile standard de cotizare a apărut din interpretarea și aplicarea dispozițiilor art.14 și art.17 din Legea nr.3/1977, după caz.

Astfel, persoanele care au desfășurat activități în grupe superioare de muncă au avut dreptul să beneficieze de stagii complete de cotizare mai mici.

Stagiile complete de cotizare de 20¹ de ani/25 de ani au fost considerate stagii derogatorii.

Începând cu anul 2008, conform art.2 din OUG nr.100/2008, unor persoane li s-a acordat un beneficiu parțial prin adăugarea unui număr suplimentar de 0,50 puncte pentru fiecare an de spor pentru vechimea realizată în activitatea desfășurată în grupa I de muncă, precum și de 0,25 puncte pentru fiecare an de spor pentru fiecare lună de spor pentru vechimea realizată în activitatea desfășurată în grupa II de muncă, după caz.

În această categorii de persoane beneficiare au fost incluse persoanele „a) ale căror drepturi de pensie au fost recalculat conform dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, aprobată cu completări prin Legea nr. 78/2005, cu completările ulterioare, cu excepția acelor în cazul cărora pentru determinarea punctajului mediu anual s-a utilizat vechimea în muncă necesară deschiderii dreptului la pensie prevăzută de acte normative cu caracter special;

b) ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 aprilie 2001-30 septembrie 2008 și pentru care, la determinarea punctajului mediu anual, s-au utilizat stagiile complete de cotizare prevăzute în anexa nr. 3 la Legea nr. 19/2000, cu modificările și completările ulterioare, în funcție de data nașterii sau, după caz, stagiile complete de cotizare, în funcție de data deschiderii dreptului la pensie, conform prevederilor art. 167¹ din aceeași lege.”

Teoretic, OUG nr.100/2008 nu se aplica persoanelor care beneficiau de stagii complete de cotizare „derogatorii”.

În practică au apărut trei situații:

- 1. Stagii derogatorii și OUG 100/2008 aplicată**
- 2. Stagii derogatorii și OUG 100/2008 neaplicată**
- 3. Stagii complete și OUG 100/2008 aplicată**

Cazul nr.1- Stagii derogatorii și OUG 100/2008 aplicată

Prin OUG nr.209/2008 s-au completat dispozițiile Legii nr.19/2000. Astfel, prin dispozițiile art. 165¹, s-a reținut în continuare neacordarea majorărilor pentru persoanele pentru care la „determinarea punctajului mediu anual s-a utilizat vechimea în muncă necesară deschiderii dreptului la pensie prevăzută de acte normative cu caracter special.”Deci, acestor persoane nu li se aplicau nici dispozițiile art.165¹ din Legea nr.19/2000.

1. Art.14 -Persoanele care au lucrat efectiv cel puțin 20 ani în locuri care, potrivit legii, se încadrează în grupa I de muncă (mineri, siderurgiști, personal navigant etc)

Art.17- Personalului navigant din aviația civilă care are o vechime în munca de cel puțin 25 ani bărbații și 20 ani femeile

Ajungând în anul 2011, prin dispozițiile art.169 din Legea nr.263/2010, nu s-au acordat în continuare majorările pensiilor pentru pensionarii cu stagii derogatorii:

“Art. 169 (1) Pensionarii sistemului public de pensii ale căror drepturi de pensie au fost stabilite potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, care au desfășurat activități în locuri încadrate în grupa I și/sau grupa a II-a de muncă, beneficiază de o creștere a punctajelor anuale realizate în aceste perioade, după cum urmează:

a)cu 50% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri încadrate în grupa I de muncă;

b)cu 25% pentru perioadele în care au desfășurat activități în locuri încadrate în grupa a II-a de muncă.

(2)Prevederile alin. (1) nu se aplică în situația în care, la recalcularea pensiilor în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale de stat, aprobată cu completări prin Legea nr. 78/2005, cu modificările și completările ulterioare, pentru determinarea punctajului mediu anual s-a utilizat vechimea în muncă necesară deschiderii dreptului la pensie prevăzută de acte normative cu caracter special.

(3)De creșterea punctajelor anuale prevăzută la alin. (1) beneficiază și persoanele ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 aprilie 2001-2 noiembrie 2008 inclusiv, numai în situațiile în care, potrivit legii, la determinarea punctajului mediu anual s-au utilizat stagiile complete de cotizare prevăzute de legislația în vigoare în perioada respectivă.”

Deci în cazul prezentat nu se aplicau dispozițiile art.169 din Legea nr.263/2010.

Parcurgând cronologic dispozițiile legale, *ajungând în anul 2015*, observăm că **dispozițiile art.169¹, introduse prin Legea¹ nr.192/2015 sunt aplicabile persoanelor pensionate în baza legislației anterioare datei de 1 ianuarie 2011, deci și pensionarilor care s-au pensionat în baza Legii nr.3/1977.**

Observăm că aceste dispoziții legale se aplică și „pensionarilor ale căror drepturi de pensie s-au deschis anterior datei de 1 ianuarie 2011 și care, conform prevederilor legale în vigoare, nu au beneficiat de majorarea punctajelor anuale conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr.

1. Art. 169¹

(1)Pensionarii sistemului public de pensii ale căror drepturi de pensie au fost stabilite potrivit legislației anterioare datei de 1 ianuarie 2011, care au desfășurat activități în locuri de muncă încadrate în grupa I și/sau grupa a II-a de muncă potrivit legislației anterioare datei de 1 aprilie 2001, respectiv activități în locuri de muncă încadrate în condiții deosebite și/sau condiții speciale”

100/2008 pentru completarea Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, aprobată prin Legea nr. 154/2009, Legii nr. 218/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, art. 78² din Legea nr. 19/2000, de prevederile art. 169 din prezenta lege, precum și de majorarea punctajului pentru perioadele realizate în condiții speciale după data de 1 aprilie 2001.”

Conform raționamentului prezentat, rezultă că și pensionarilor înscrși la pensie înainte de 1 aprilie 2001 li se aplică dispozițiile art.169¹, pentru că nu au beneficiat de dispozițiile art.169 din Legea nr.263/2010.

Ajungând în anul 2018, legiuitorul a completat Legea nr.263/2010 și a introdus art.169², conform căruia “(1)Pensionarii sistemului public de pensii căroră li s-au aplicat prevederile art. 169¹ beneficiază de recalcularea pensiei cu utilizarea, la determinarea punctajului mediu anual, a stagiilor complete de cotizare avute în vedere, potrivit legii sau a unor hotărâri judecătorești, la stabilirea/recalcularea pensiei aflate în plată sau, după caz, cuvenite la data de 31 decembrie 2015.”

Ori, una dintre noutățile introduse de Legea nr.221/2018 este aceea că tocmai categoria de pensionari care dobândise așa numitele stagii de cotizare derogatorii au dreptul la majorarea punctajelor anuale pentru perioada de activitate încadrată în grupa I/ori în condiții speciale de muncă, deci și pensionarii înscrși la pensie în baza Legii nr.3/1977.

Cazul nr.2- Stagii derogatorii și OUG 100/2008 neaplicată

Persoanele aflate în cazul nr.2 au dreptul la aplicarea dispozițiilor art.169¹, acestora neacordându-li-se nici minimul de beneficiu stipulat în Oug nr.100/2008.

Pe cale de consecință, având dreptul la aplicarea dispozițiilor art.169¹ au dreptul și la aplicarea dispozițiilor art.169².

Cazul nr.3- Stagii complete și OUG 100/2008 aplicată

În această categorie se includ persoanele înscrise la pensie anterior datei de 1 ianuarie 2011. Pentru aceste persoane, pentru a emite o soluție corectă, este necesar să se verifice prin expertiză contabilă acordarea majorărilor punctajelor în baza art.169 și art.169¹ din Legea nr.263/2010, art. 78² (din Legea nr.19/2000) , după caz.

Reținem că între dispozițiile art.169 și art.169¹ nu este identitate de text. Pentru cazul nr.3 poate interveni și dreptul de a beneficia de dispozițiile art.56 introduse prin Legea nr.221/2018, acesta însemnând dreptul de beneficia de stagii complete de cotizare reglementate pentru condiții speciale de muncă.

Intrucât dispozițiile art.56 alin.3 sunt introduse spre aplicare de la data de 1 octombrie 2018, sunt relevante dispozițiile articolului II din Legea nr.221/2018, conform cărora:

“**Articolul II** (1) De prevederile art. 56 alin. (3) lit. b) și c) din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice, cu modificările și completările ulterioare, beneficiază, **din oficiu**, și persoanele ale căror drepturi de pensie s-au deschis în perioada 1 ianuarie 2011 și data intrării în vigoare a prezentei legi. (2) Drepturile de pensie recalculate conform alin. (1) se cuvin de la data de 1 octombrie 2018.”

În acest caz, pentru a beneficia de stagiul de la art.56 alin.3 este necesară depunerea unei cereri dacă drepturile de pensie s-au deschis anterior datei de 1 ianuarie 2011, deoarece pentru celelalte persoane procedura de recalculare legală este „din oficiu”.

Concluzii

Dispozițiile art.169¹ din Legea nr.263/2010 se aplică tuturor persoanelor care au desfășurat activitate încadrată în grupa I și/sau a II-a de muncă, condiții speciale/deosebite de muncă potrivit legislației anterioare datei de 1 ianuarie 2011.

Analizând dispozițiile legale succesive prezentate succint în articol se constată că în cazul stagiilor de cotizare derogatorii, nici unei persoane nu i s-au acordat beneficiile complete pentru grupe și condiții superioare de muncă, decât eventual parțial, respectiv prin Oug nr.100/2008.

Ori, dispozițiile art.169² se referă la acordarea majorărilor complete, respectiv a aplicării OUG nr.100/2008 și art.169 sau OUG nr.100/2008 și art.78², precum și art.169¹ pentru condițiile speciale de muncă realizate după aprilie 2001, după caz.

Opinia potrivit căreia de la aplicarea dispozițiilor Legii nr.221/2018 se exclud persoanele care au beneficiat de stagii complete de cotizare de 20 de ani/25 de ani și a persoanelor pensionate în baza Legii nr.3/1977 este total greșită, fiind infirmată de dispozițiile legale.

Argumentele prezentate în opiniile diferite nu sunt actuale și sunt în contradicție cu legea și cu intenția legiuitorului de a recompensa persoanele care au muncit în siderurgie, minerit, aviație, subteran, forjă și alte locuri de muncă încadrate la condiții speciale de muncă.

În contextul propagării unor opinii contrare, concluzionez că legiuitorul ar trebui să intervină, întrucât cele mai multe opinii defavorabile pensionarilor se referă la cei mai în vârstă dintre aceștia, pentru care „retroactivitatea” acordării drepturilor poate fi tardivă.

Referințe bibliografice

- [1]. Anghelache, C., Carp, A. (2016) - The Voluntary Contributions Model – Study Regarding The Completion Of The Length Of Service Romanian Statistical Review Supplement, Issue 12/2016
- [2]. Carp, A. (2017) – The analysis of Romania's public pensions' growth opportunities, International Conference of Management and Industrial Engineering, Management in the Innovation Society, Ed.Niculescu
- [3]. Carp, A., (2018) - Evoluția centenară a securității sociale în România - The Centenary evolution of social security in Romania - *Romanian Statistical Review Supplement*, no.12/2018 pages 73-102
- [4]. Carp, A., (2018) – Corelarea salariilor cu rata inflației și aplicarea criteriului de performanță/ The Correlation of wages with inflation rate and application of the performance criterion, *Romanian Statistical Review Supplement*, no.7/2018 pages 143-161,
- [5]. Carp, A. (2019) - Balanța dintre Bugetul de stat și Bugetul asigurărilor sociale privind sursele de finanțare ale pensiilor, *Romanian Statistical Review Supplement*, no.2/2019 pages 153-168